

حقوق فردی،

اجتماعی و مبانی حقوق بشر

دکتر سعید بخشی

سرشناسه: بخشی / سعید

عنوان و نام پدیدآور: حقوق فردی، اجتماعی و مبانی حقوق بشر / دکتر سعید بخشی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۷۹-۷۸-۶

مشخصات نشر: تهران- البرز فرجاد ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: وزیری ۳۳۴ص

موضوع: حقوق بشر

موضوع: اشخاص (حقوق) — ایران

موضوع: Persons (Law) — Iran

موضوع: حقان بشر — جنبه‌های مذهبی — اسلام

موضوع: Human rights — Religious aspect — Islam

رده بندی کنگر: K1 H511

رده بندی دیویی: ۳۶۱.۲

شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۶ ۶۱۰

عنوان: حقوق فردی، اجتماعی و مبانی حقوق بشر

نویسنده: دکتر سعید بخشی

صفحه آرا: مریم رضائی

ویراستار و مترجم علمی: آقای علی اکبر نجفعلی

طراح جلد: سرکار خانم فرزانه حیاتی

مشخصات نشر: البرز فرجاد ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: وزیری ۳۳۴ص

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۷۹-۷۸-۶

چاپخانه / صحافی: آذین

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۹۵۰۰۰۰ ریال

تهران - ضلع شمال غربی پل سیدخندان - اول خیابان شقایق - کوچه بن بست اول - پلاک ۲ - واحد ۱۲

فهرست مطالب

۱	حق چیست؟
۱	حق در اصطلاح
۷	اقسام حق
۷	(۱) حق مالی
۸	(۲) حق عینی و دینی
۹	ارکان اساسی حق عینی و حق دینی
۹	الف: ارکان اساسی حق عینی
۱۰	ب: ارکان اساسی حق
۱۱	(۳) حقوق تقدم و تعاقب
۱۱	(۴) حق معنوی
۱۳	(۵) حق مربوط به شخصیت
۱۵	(۶) حق طبیعی
۱۶	(۷) حق مطلق و حق نسبی
۱۷	(۸) حق منجز و حق معلق
۱۷	(۹) حق موقت و دائم
۱۷	(۱۰) حق حال و حق مؤجل
۱۸	(۱۱) حق ثابت و حق متزلزل
۱۸	(۱۲) حق سیاسی، حق عمومی و حق خصوصی
۲۰	حقوق اجتماعی
۲۲	حقوق فردی
۲۸	مفهوم حقوق فردی
۲۸	حقوق طبیعی یا فطری
۲۸	حقوق خصوصی
۲۹	حقوق سیاسی

۳۱.....	معنا و مبناى حق
۳۱.....	مکتب شخصی یا مکتب اراده.....
۳۲.....	مکتب قرارداد اجتماعى.....
۳۲.....	ماهیت آمیخته حق.....
۳۲.....	دیدگاه جدید.....
۳۳.....	قلمرو حقوق فردى در مکاتب مختلف.....
۳۳.....	حقوق فردى حکومت در مکتب شخصى.....
۳۴.....	نقد این دیدگاه.....
۳۴.....	حقوق فردى و حکمت در مکتب قرارداد اجتماعى.....
۳۶.....	اهمیت و جایگاه حقوق در نظم اجتماعى.....
۳۸.....	حقوقى که ما در جامعه داریم.....
۳۸.....	الف: امنیت شخصى.....
۳۹.....	ب: حقوق و آزادى هاى سیاسى.....
۴۱.....	ج: حقوق اجتماعى و اقتصادى.....
۴۲.....	آشنایى با حقوق اولیه انسانى.....
۵۰.....	حقوق اجتماعى.....
۶۶.....	حق داشتن شغل مناسب.....
۶۷.....	حق برخورداری از تأمین اجتماعى.....
۶۸.....	حق داشتن مسکن مناسب.....
۷۲.....	شکل گرفتن حقوق بشر.....
۷۴.....	منشأ حقوق بشر.....
۷۷.....	چگونگی ایجاد منشور حقوق بشر.....
۷۹.....	توجیه حقوق بشر.....
۷۰.....	خاستگاه حقوق بشر.....
۸۰.....	الف: مفهوم حق.....
۸۱.....	۱) حق - مطالبه.....

۸۱.....	۲) حق - آزادی.....
۸۲.....	۳) حق - قدرت.....
۸۳.....	۴) حق مصونیت.....
۸۴.....	ب: خاستگاه حق.....
۸۵.....	ج: حقوق اخلاقی.....
۸۷.....	د: حقوق بشر.....
۸۸.....	همبانی حقوق بشر.....
۹۰.....	الف: حقوق طبیعی.....
۹۴.....	ب: کرامت انسانی.....
۹۵.....	اصل سود.....
۹۶.....	عدالت.....
۹۷.....	اصل عدالت.....
۱۰۰.....	عدالت به مثابه انصاف.....
۱۰۲.....	اصول عدالت.....
۱۰۴.....	وضع نخستین و نقش آن در مدال سانس اصل عدالت.....
۱۰۷.....	ایجابات اصول عدالت در مورد حقوق بشر.....
۱۱۰.....	حقوق شهروندی.....
۱۱۱.....	تعریف «شهروند» در حقوق ایران.....
۱۱۱.....	ویژگی های یک شهروند خوب.....
۱۱۳.....	مسئولیت های اجتماعی و فردی شهروندان.....
۱۱۴.....	دولت در قبال شهروندان چه مسئولیت هایی بر عهده دارد؟.....
۱۱۴.....	نقش یک شهروند فعال در بهبود بخشیدن کیفیت زندگی شهری.....
۱۱۵.....	روند مشارکت شهروند فعال در حل مشکلات اجتماعی.....
۱۱۵.....	نقش مشارکت شهروندان در حفظ حقوق شهروندی.....
۱۱۶.....	اساس منشور حقوق شهروندی.....
۱۱۶.....	الف: حق حیات، سلامت و کیفیت زندگی.....

- ب: حق کرامت و برابری انسانی..... ۱۱۷
- پ: حق آزادی و امنیت شهروندی..... ۱۱۸
- ت: حق مشارکت در تعیین سرنوشت..... ۱۱۹
- ث: حق اداره‌ی شایسته و حسن تدبیر..... ۱۲۰
- ج: حق آزادی اندیشه بیان..... ۱۲۲
- چ: حق دسترسی به اطلاعات..... ۱۲۳
- ح: حق دسترسی به فضای مجازی..... ۱۲۴
- خ: حق تربیت خصوصی..... ۱۲۴
- د: حق تشکل، تجمع، اهیتمایی..... ۱۲۶
- ذ: حق تابعیت، اذمت و آزادی رفت و آمد..... ۱۲۷
- ر: حق تشکیل و برخورداری از خانواده..... ۱۲۸
- ز: حق برخورداری از دادخواهی، دلدانه..... ۱۲۹
- ژ: حق اقتصاد شفاف و رقابتی..... ۱۳۲
- س: حق مسکن..... ۱۳۳
- ش: حق مالکیت..... ۱۳۴
- ص: حق اشتغال و کار شایسته..... ۱۳۴
- ض: حق رفاه و تأمین اجتماعی..... ۱۳۶
- ط: حق دسترسی و مشارکت فرهنگی..... ۱۳۸
- ظ: حق آموزشی پژوهش..... ۱۳۹
- ع: حق محیط زیست سالم و توسعه‌ی پایدار..... ۱۴۲
- غ: حق صلح، امنیت و اقتدار ملی..... ۱۴۳
- مبنای دسته‌بندی موضوعات سبک زندگی به فردی، خانوادگی و اجتماعی..... ۱۴۵
- تقسیم‌بندی ارائه شده توسط شما موضوع را از این حیث چگونه می‌بیند؟..... ۱۴۸
- تعریفی از حقوق افراد..... ۱۵۶
- اجتماعی شدن و تأثیر آن بر زندگی فرد..... ۱۵۹
- عوامل اجتماعی شدن..... ۱۶۰

پیشگفتار ...

«به راستی که ما به فرزندان آدم کرامت بخشیدیم»^۱

بزرگترین آسیب های اجتماعی، از انسان هایی است که گفتار و کردار آنان با پندار شان که هرگز با باور قلبی شان همخوانی ندارند، سر می زند.

وجه تمایز اینگونه افراد با سایرین در اینست که نسبت به شرایط قرار گیری در محیطی که در آن احاطه شده اند، ماهیت و کلیت فردی خویش را از دست می دهند و گویی به فردی تبدیل شده که تنها چهار دوگانگی شخصیتی شده اند.

داستان آشنایی را نقل می نمایم. در زندین سده پیش از میلاد حضرت مسیح (ع) ایرانیان به دستور کورش کبیر پس از فتح ابل بر روی استوانه ای از گل پخته شده فرامینی مبنی رعایت اصول اولیه حق حیات زنی و آنچه را که خداوند برای عزت بشر فرموده، به نوشتار در آورد که مبنای حقوق بشر قرار گرفت. وی هرگز دچار دوگانگی رفتاری حتی در مقابل سر سخت ترین دشمن خود بر سر پایتی که سرمست از پیروزی بر دشمن دیرینه خود بود، نشد. دلیل آن حاکم بودن خرد و کرامت بر پایه باور قلبی وی در گفتار ایشان نمایان شد و هزاران سال است که از این ستار مبنای حقوق بشر سخن می رود.

در تاریخ ۱۹ آذر ۱۳۲۷ شمسی، متنی با عنوان «اعلامیه حقوق بشر» در مجمع عمومی سازمان ملل متحد، با رأی اکثریت اعضا، به تصویب رسید، این متن دارای یک مقدمه و ۳۰ ماده می باشد.

^۱ سوره مبارکه اسراء / آیه شریفه ۷۰

که می‌توان آن را در پنج حق اساسی خلاصه نمود:

الف- حق حیات، ب- حق کرامت، ج- حق آزادی، د- حق تعلیم و تربیت و ه- حق مساوات

این حقوق پنجگانه به معنای حق در اصطلاح علم حقوق نیست، بلکه فراتر از آن است و شامل احکام نیز می‌شود، به عبارت دیگر، این حقوق به معنای امتیاز یا اختصاص نیست که قابل نقض و انتقال و اسقاط باشد.

به عنوان مثال، از دیدگاه اسلام هیچ کس نباید و نمی‌تواند امتیازی را که خداوند به عنوان کرامت و شرف و حیثیت ارزشی به او عنایت فرموده است به دیگری واگذار نموده و یا اسقاط نماید.

کتابی که در دستان شماست شامل مباحثی روان‌گفتار و نوشتاری فصیح از جملات و واژگان کلیدی بر مبنای اصول حقوق بشری و اجتماعی که در مجموع به آن حقوق بشر اطلاق می‌شود که با گزیده‌گویی از چندین منبع علم داخلی و بین‌المللی تدوین شده است. غنای کتاب در آن است که با چکیده‌گویی؛ به بیان آن نمودم تا مفاهیم را به حالتی رسا و کامل به مخاطب انتقال داده و بر جذابیت آن بیفزاییم.

حقوقی که ندانستن و نا آگاهی عمومی فاجعه‌ای برای یک جامعه محسوب می‌شود.

طبق روال سلسله کتب حقوقی با گفتاری سلیس تصمیم به نگارش و انتشار آن گرفتیم.

هر یک از مردمان از جای جای میهن عزیزمان می‌توانند به آسانی و به دور از واژگان تخصصی و فنی و فارغ از هرگونه هجمه‌های نا آشنایی با مطالب و محتوای پیچیده بتوانند مفهوم و معنای آن را دریابند، بخوانند و بدانند که چیستی و هستی آنها در پناه هنجارها و قوانین حاکم بر جامعه خویش و بین الملل، چتر حمایتی خود را بر سر آنان

گشوده است و اطلاع رسانی صحیح و دانش افزایی حقوق فردی و اجتماعی و هرآنچه با روزمره آنان در ارتباط است را با کمترین هزینه بدست آورد.

امید است که با انتشار این کتاب و خوانش آن توسط خوانندگان گرامی، بتوانم گامی موثر برای اعتلای جامعه خویش بردارم.

جای دارد به جمله جاودانه حضرت امام حسین علیه السلام بپردازم. «اگر دین ندارید، آزاده باشید» این کلام نیز ناظر بر گفتار و کردار نیک بر پایه باور قلبی به پندار نیک ایشان و سایر همه مصومین علیهم السلام و رسولان و سفیران الهی می باشد.

دانستن و رعایت این دسته از مطالب حقوقی و رعایت آن سبب تبعیت از هنجارها و قوانین و مقررات کشور عزیزان و بین الملل می گردد و از تحمیل هزینه های گزاف مالی، روانی و آسیب های اجتماعی که بعضا غیر قابل جبران هستند، بکاهد.

در پایان جای دارد ابتدا از خانواده گرامی نام که در این راه با حمایت های بی دریغ خود و نیز از همکار و حقوقدان ارجمند سرکار حاج محمد زاده رضائی بابت تمامی زحمات بی دریغ شبانه روزی ایشان و جناب آقای علی اکبر زلفعلی به عنوان ویراستار و مترجم علمی (پژوهشگر اسبق دانشکده شرق شناسی دانشگاه های رشت و لهستان) و سرکار خانم زهرا میرزایی به عنوان مدیر هماهنگی های داخلی و امور بین الملل و سایر اساتید که با استفاده از تجارب و توصیه های مجرب ایشان موجبات نگارش کتاب را فراهم نمودند، کمال تشکر و امتنان را داشته باشم.

همواره ملت و مام وطنمان ایران سربلند و جاودانه باشند.

پیروز و کامیاب باشید

دکتر سعید بخشی